

TÜRKİYE'NİN BÖLGESEL ENERJİ MERKEZİ OLMA HEDEFİ DOĞRULTUSUNDAKİ GELİŞMELER

Bekir Caner ŞAFAK

Misafir Araştırmacı

Analiz No : 2025 / 4

21.02.2025

Enerji güvenliği, Türk dış politikasının en önemli meselelerinden birini teşkil etmektedir. Türkiyenin Avrupa ile Asya kıtaları arasındaki münhasır jeostratejik konumu; Orta Asya, Kafkasya ve Orta Doğudan Avrupaya gerçekleştirilecek enerji sevkiyatında Türkiyeye kilit bir rol sağlamaktadır. Bu cihetle Türkiye, hem enerji ihracatçısı hem de enerji ithalatçısı devletler açısından önemli bir ekonomik ve stratejik ortaktır. Diğer yandan Avrupa Birliği (AB) için ortak bir enerji politikası kapsamında kaynak ve güzergah çeşitliliğinin artırılmasının temin edilmesi ve bunun sonucu olarak da enerji verimliliği ile güvenliğinin tesisi son derece elzemdir. Bu iki olgu beraber ele alındığında Avrupanın enerji güvenliğinin tesisinde Türkiyenin stratejik ehemmiyeti açıktır. Türkiyenin bu doğrultuda enerji sevkiyatında bir koridor ve bölgesel bir enerji merkezi olma hedefi mevcuttur.

Moskova ile Kiev arasındaki anlaşmanın 1 Ocak tarihi itibariyle bitmesinin ve yenilenmemesinin ardından TürkAkım, artık Rus gazının Avrupaya sevki için geriye kalan tek güzergahı oluşturmaktadır.[1] Bunun yanında Rusya-Ukrayna Savaşının ardından Avrupanın yaşadığı enerji krizinde en önemli bölümünü Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattının (TANAP) oluşturduğu Güney Gaz Koridoru öne çıkmıştır. 16 milyar metreküp taşıma kapasitesi bulunan bu hattın ilave yatırımlarla aşamalı olarak 24 milyar metreküpe ve ardından 31 milyar metreküpe çıkarılması planlanmaktadır.[2] Buna karşın 2019 yılında Türkiye ile AB arasındaki enerji hususundaki yüksek düzeyli diyaloglar Kıbrıs meselesi dolayısıyla askıya alındığından mevcut potansiyel gerçekleştirilememiş olsa da Türkiye ortaya koyduğu diplomatik çabalarla sekteye uğrayan bu müzakerelerin yeniden başlatılması ve bölgede önemli bir doğalgaz tedarikçisi olma potansiyelini gerçekleştirme hedefinde kararlılık göstermektedir.[3] Bu strateji doğrultusunda bölgesel bir enerji merkezi olma vizyonuna sahip olan Türkiye, kendini yalnızca enerji kaynakları için kritik bir coğrafi koridor olarak değil, uluslararası enerji ticaretinin bir merkezi olarak da konumlandırmaktadır.[4]

Türkiyenin bölgesel enerji merkezi olma hedefi doğrultusundaki gelişmelerin Orta Koridor

Girişimi ile beraber değerlendirilmesi gerekmektedir. Türkiyenin hem enerji hem de ulaştırma koridorlarına ev sahipliği yapması, Avrasya bağlantısallığının gelişmesi için önemli bir fırsat teşkil ederken tarihi olarak Avrupa ile Asya arasında bir bağlantı olma misyonuna sahip olan Türkiyeyi merkezi bir yere konumlandırmaktadır.[5] Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) Genel Sekreteri Asad Majeed Khan da Türkiyeyi Batı dünyasına açılan pencere olarak tanımlarken Türkiyenin Avrasya genelinde büyümenin itici gücü olarak konumlandığını ve hayati bir köprü görevi gördüğünü ifade etmiştir.[6]

Yukarıda kayıtlı hususlar ışığında, 1 Mart 2025 tarihi itibariyle sevkiyatın başlamasını öngören BOTAŞ ile Türkmengaz arasında imzalanan doğalgaz tedarik anlaşması, Türkiyenin enerji güvenliğini artırmasında ve enerji merkezi olma hedefini güçlendirmesinde önemli bir gelişme olmuştur. Türkmen gazının İran üzerinden *swap* anlaşmalarıyla taşınması veya uzun vadede Trans-Hazar boru hattının inşa edilmesi görüşülmektedir. İlk etapta sevkiyatı sağlanacak gaz miktarı (2025 yılı sonuna kadar 1,3 milyar metreküp) Türkiyenin ihtiyacı bakımından küçük bir oranı teşkil etse de sisteme dahil edilmesi önem arz etmektedir. Yıllık yaklaşık 80 milyar metreküp üretim kapasitesi bulunan Türkmenistanın doğru yatırımlarla 2050 yılına kadar 65 milyar metreküpe kadar gaz ihraç etme potansiyeline sahip olabileceği öngörülmektedir.[7] Türkiyenin yeni tedarik güzergahlarını bünyesine entegre etmesi, ticaret merkezi olma statüsünü pekiştirmektedir. Enerji çeşitlendirme stratejisi, bölgesel ve küresel piyasalardaki enerji güvenliğinin yanısıra Türkiyenin ağırlığını artırmaktadır. Ayrıca Türkmen doğalgazının İran üzerinden Türkiyeye iletilmesi, mevcut boru hattı altyapısı vasıtasıyla gerçekleşeceğinden ilave maliyetleri de gerektirmemektedir. Bu bağlamda gaz depolama kapasitesini artırma hedefi de Türkiyenin bölgesel enerji ticaretinde kilit bir oyuncu olma rolünü güçlendirecektir.[8]

Türkiye ile Türkmenistan arasındaki bu girişim, tarihi olarak 1990lı yıllara dayanmaktadır. 1997 yılında Türkiye, Türkmenistan ve İran, Türk-İran boru hattının Türkmenistan'a uzatılması hakkında anlaşma imzalamıştır. Bir diğer önemli girişim de Türkmenistan'dan başlayarak Hazar Denizi üzerinden Türkiye ve Avrupa'ya gaz sevkiyatını amaçlayan Trans-Hazar Doğalgaz Boru Hattı Projesi'dir. 29 Ekim 1998'de imzalanan anlaşmaya göre, 30 milyar metreküp gaz Türkiye'ye taşınacak, bunun 16 milyar metreküpünü Türkiye iç piyasada kullanabilecek ve geri kalanı Avrupa'ya gidecektir. Mayıs 1999'da Türkiye ve Türkmenistan, Türkmen gazını Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşımak için Trans-Hazar Gaz Boru Hattı'nı inşa etme kararı almışlardır. Bu proje, Hazar Denizi'nin sorunlu statüsü ve Azerbaycan ile Türkmenistan arasında Hazar enerji kaynaklarına ilişkin hak konusunda yaşanan anlaşmazlıklar nedeniyle gerçekleştirilememiştir.[9]

Türkiye, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ülkeleri arasında son 20 yılda en hızlı büyüyen enerji talebine sahip ülkedir. Dünyadaki petrol ve doğalgaz rezervlerinin yaklaşık yüzde 60ına komşu bir bölgede yer alan Türkiye, bölgesinin en büyük enerji pazarlarından biri haline gelmiştir. Bölgesel ve küresel enerji güvenliğine katkıda bulunmayı ve enerjide bölgesel bir ticaret merkezi olmayı hedefleyen Türkiye, bu doğrultuda güzergah ve kaynak çeşitliliğini artırarak enerji arz güvenliğini sağlamayı da amaçlamaktadır.[10] Enerji arz eden ve enerji talep eden bölgeler arasındaki özel coğrafi konumu ve hem Doğu hem de Batı ile olan tarihi bağları hasebiyle Türkiye, doğal bir enerji

koridorudur. Rusya-Ukrayna Savaşının ardından Türkiyenin bu konudaki önemi daha da artmıştır.

Türkiye, enerji diplomasisini devletlerarası ilişkilerin merkezine yerleştiren bir aktör olarak görülmektedir. Coğrafi konumu, enerji kaynaklarına yakınlığı ve transit ülke olması nedeniyle bölgesel enerji dengelerini etkileyen bir rol oynamaktadır. Türkiye, bu diplomasi anlayışı çerçevesinde enerji arz güvenliğini sağlamayı ve bölgesel istikrarı desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda Türkiye, bölgesel işbirliklerini artırarak komşu ülkelerle daha yakın ilişkiler kurmakta ve böylece bölgesel ekonomik büyümeyi teşvik etmektedir. Enerji kaynaklarının güvenli bir şekilde tedarik edilmesinde imkan sunması, transit ülke olarak konumu, gerçekleştirdiği bölgesel enerji projeleri ve güçlü diplomatik ilişkileri gibi özellikleri Türkiyeyi bölgesel bir güç haline getirmektedir.[11] Türkiye, Orta Doğu ve Hazar ihracatçıları ile ithalatçılar arasında bir geçiş köprüsü oluşturmaktadır. Ayrıca Türkiyenin Orta Asya ve Kafkas ülkelerini ihracatçı olarak gören bölgesel enerji merkezi olma stratejisi, Rusyanın Avrupa pazarındaki baskın konumunun yerini alacak en iyi seçenektir. [12]

Genel bir değerlendirmeyle Türkiyenin enerji diplomasisinin enerji arz güvenliğini artırmaya, ekonomik işbirliği fırsatları yaratmaya ve bölgesel güç dinamiklerine katkıda bulunmaya devam edeceği söylenebilir. Türkmenistan ile doğalgaz konusunda gerçekleştirilen işbirliği, Türkiyenin enerji kaynakları çeşitlendirmesini artırarak bölgesel enerji merkezi olma rolünü pekiştirmiştir. Türkiyenin bu hedefi çerçevesinde gerçekleştirdiği yatırımlar, enerji arz güvenliğini artırma ve enerji bağımlılığını azaltmada kritik öneme sahiptir. Türkiyenin bu doğrultuda bölgesel işbirliğini güçlendirmeye devam etmesi beklenmektedir.

**Görsel: BOTAŞ*

[1] Bekir Caner Şafak. "Kiev'in Rus Gazının Avrupa'ya Sevkiyatını Durdurmasının Ardından TürkAkım'ın Artan Stratejik Önemi." *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Analiz No. 2025 / 1. 16 Ocak 2025. Erişim 20 Şubat 2025. https://avim.org.tr/tr/Analiz/KIEV-IN-RUS-GAZININ-AVRUPA-YA-SEVKIYATINI-DURDURMASININ-ARDINDAN-TURKAKIM-IN-ARTAN-STRATEJIK-ONEMI.

[2] Güzergah ve Yerüstü Tesisleri, *TANAP*, erişim 20 Şubat 2025, https://www.tanap.com/guzergah-yerustu-tesisleri.

[3] Gabriel Gavin, Turkey pushing to help EU replace Ukraine gas transit, *Politico*, 26 Ocak 2025, https://www.politico.eu/article/turkey-europe-gas-transit-ukraine-replace-cyprus/.

[4] Aliaksandr Novikau ve Jahja Muhasilović, Turkey's quest to become a regional energy

hub: Challenges and opportunities, *Heliyon* 9, no. 11 (2023), https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e21535.

[5] Bekir Caner Şafak. "Trans-Hazar İşbirliği: Güney Kafkasya'da Değişen Stratejik Dengeler." *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Analiz No. 2025 / 2. 5 Şubat 2025. Erişim 20 Şubat 2025. https://avim.org.tr/tr/Analiz/TRANS-HAZAR-ISBIRLIGI-GUNEY-KAFKASYA-DA-DEGISEN-STRATEJIK-DENGELER.

[6] Türkiye drives growth for Eurasia: ECO chief, *Hürriyet Daily News*, 4 Şubat 2025, https://www.hurriyetdailynews.com/turkiye-drives-growth-for-eurasia-eco-chief-205412.

[7] Fuat Kabakçı, Turkmen gas supply will strengthen Türkiye's goal of becoming regional gas hub: Expert, *Anadolu Agency*, 12 Şubat 2025, https://www.aa.com.tr/en/energy/natural-gas/turkmen-gas-supply-will-strengthen-turkiyes-goal-of-becoming-regional-gas-hub-expert/47475.

[8] Gökçe Küçük, Turkmen gas agreement boosts Türkiye's role in regional energy trade: Experts, *Anadolu Agency*, 17 Şubat 2025, https://www.aa.com.tr/en/energy/energy-projects/turkmen-gas-agreement-boosts-turkiyes-role-in-regional-energy-trade-experts/47572.

[9] Justyna Misiągiewicz. Turkey as an Energy Hub in the Mediterranean Region. *Spectrum: Journal of Global Studies* 4, no. 1 (1 January 2012): 107 https://research.ebsco.com/linkprocessor/plink?id=697b9117-1c46-3529-b4be-059112d661e7.

[10] Türkiyes International Energy Strategy, *The Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Türkiye*, erişim 20 Şubat 2025, https://www.mfa.gov.tr/turkeys-energy-strategy.en.mfa.

[11] Arzu Al and Yusuf Girayalp Atan. Türkiyes Energy Diplomacy and Regional Relations. *TESAM Academy Journal* 11, no. 1 (1 January 2024): 13 https://doi.org/10.30626/tesamakademi.1380360.

[12] Emilia Tomescu and Silvia State. Türkiyes Energetic Development and the Energy Hub Strategy Towards Vulnerable States. *Studia Securitatis* 17, no. 2 (1 July 2023): 217 https://research.ebsco.com/linkprocessor/plink?id=0491eba6-ecd5-360f-9ac9-f1310c23d3d6.

Yazar Hakkında :

Bekir Caner ŞAFAK, 2022 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (Mülkiye) Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünden mezun olmuştur. Yüksek lisans derecesini 2025 yılında Ankara

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Bölümü'nden "Liberalizm - Demokrasi Gerilimi: Temsil Siyasetine Karşı Antagonistik ve Agonistik Siyaset" başlıklı tezi ile almıştır. Halihazırda Ankara Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi doktora adayıdır.

Lisans öğrenimi sırasında sırasıyla AVİM (2021), T.C. İçişleri Bakanlığı (2021) ve T.C. Ankara Valiliği'nde (2022); mezun olduktan sonra da Erasmus+ programı çerçevesinde Finlandiya'nın Helsinki şehrinde özel bir şirkette olmak üzere staj faaliyetlerinde bulunmuştur.

Şafak, Aralık 2024 tarihinden bu yana AVİM Misafir Araştırmacısıdır.

Atıfta bulunmak için: ŞAFAK, Bekir Caner. 2026. "TÜRKİYE'NİN BÖLGESEL ENERJİ MERKEZİ OLMA HEDEFİ DOĞRULTUSUNDAKİ GELİŞMELER." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2025 / 4. Şubat 21. Erişim Ekim 31, 2026. https://avimbulten.org/tr/Analiz/TURKIYE-NIN-BOLGESEL-ENERJI-MERKEZI-OLMA-HEDEFI-DOGRULTUSUNDAKI-GELISMELER

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır